

Zijn wij op den goeden weg?

Het artikel van E. E. v. D. onder bovenstaanden titel in het nummer van 15 Dec. 1911 geeft mij aanleiding om het vraagstuk der tandheelkundige hulp aan on- en minvermogenenden iets uitvoeriger te bespreken.

Ik geloof niet te veel te zeggen, wanneer ik dit vraagstuk voor de tandheekunde het allerbelangrijkste noem, wat in den tegenwoordigen tijd eene oplossing vraagt. Het lijdt toch wel geen twijfel of het doel der tandheekunst is: het verleenen van tandheekundige hulp aan de menschheid. Om tot dit doel te geraken was allereerst noodig, dat ons vak zich zoodanig ontwikkelde, dat zijne beoefenaars inderdaad in staat zijn om hulp te verleenen, waarmede de menschheid gebaat is, en die zich dermate van de gewone hulp der geneeskundigen onderscheidt, dat het bestaan van de tandheekunst als specialiteit gerechtvaardigd is. Reeds sedert eeuwen is dit het geval wat het toepassen van de prothese betreft; maar wat de conservatieve tandheekunde aangaat, geldt dit nog slechts van betrekkelijk jongen tijd. We kunnen gerust zeggen, dat de conservatieve tandheekunst, waarmede de menschheid werkelijk gebaat was, eerst begonnen is toen wij de wortelkanaalbehandeling beheerschten.

In elk geval zal niemand thans meer betwisten, dat de tandheekunst, goed toegepast, aan het mensdrom veel ellende kan besparen en lenigen.

Nu we dit standpunt bereikt hebben, kan ik mij geen belangrijker vraagstuk in ons vak denken, dan dat we

trachten de zegen van goede tandheelkundige hulp aan alle menschen deelachtig te doen worden. Helaas, moeten we erkennen, dat verreweg het grootste gedeelte van het mensdom, zelfs in onze centra van beschaving, van goede, ja zelfs van redelijk goede tandheelkundige hulp verstoken is. Laten we daarom met vereende krachten werken aan het doel, om de tandheelkunst meer en meer aan haar doel te doen beantwoorden.

De middelen om daartoe te geraken, kunnen we als volgt indeelen:

1°. middelen, die er toe leiden om een voldoende aantal behoorlijk opgeleide tandheelkundigen te kweeken;

2°. propagandamiddelen onder de tandheelkundigen;

3°. opvoeding van de on- en minvermogenden om redelijk goede tandheelkundige hulp te verlangen;

4°. de meergegoeden trachten te overtuigen van de billijkheid en wenschelijkheid om tandheelkundige hulp aan on- en minvermogenden te doen verstrekken;

5°. de overheid van Rijk en Gemeenten trachten te overtuigen, dat in tandheelkundige hulp aan on- en minvermogenden moet worden voorzien;

6°. de Besturen der Ziekenfondsen en Poliklinieken trachten te overtuigen van de wenschelijkheid van het verstrekken van betere tandheelkundige hulp, dan die bestaande in het extraheeren der tanden.

Laten we nu eens nagaan, wat in dit opzicht in ons land gedaan is.

Ad. I. *Het kweeken van een voldoende aantal behoorlijk opgeleide tandheelkundigen.*

Jarenlang is door de tandheelkundigen bij de Regeering aangedrongen om verbetering te brengen in het tandheelkundig onderwijs en de tandheelkundige wetgeving, ten einde te geraken tot een hooger peil der beoefenaars van ons vak.

Niet door iedereen is daarbij rekening gehouden met de

noodzakelijkheid om niet alleen een hooger peil van beoefenaars te verkrijgen, maar tevens een voldoende aantal. Mijns inziens is vaak te uitsluitend gedacht aan de tandheelkunst, zooals die tegenwoordig verstrekt wordt, d.i. bijna uitsluitend aan de meer gegoeden. Vooral het voorstel van hen, die wenschen dat uitsluitend artsen tot de tandheelkundige praktijk worden toegelaten, was in dit opzicht zeer noodlottig; maar zelfs het voorstel van hen, die als voorbereidende studie tot de praktijk der tandheelkunde het candidaatsexamen in de geneeskunde of het daarmede gelijkstaande tweede natuurkundig examen eischten, zou mijns inziens een nadeeligen invloed uitoefenen op de oplossing van het vraagstuk der tandheelkundige hulp aan on- en minvermogenden.

Gelukkig zien we uit de juist ingediende Memorie van Antwoord, dat Z. Exc. den Minister v. Binnenl. Zaken zal volharden bij zijn ingediend ontwerp van wet om eene geheel afzonderlijke opleiding voor de tandheelkundigen vast te stellen.

Mocht onze verwachting, dat deze wetswijziging nog dit jaar het Staatsblad zal bereiken, bewaarheid worden, dan zullen wij, mijns inziens, wat betreft het kweken van een voldoende aantal behoorlijk opgeleide tandheelkundigen, een belangrijke schrede voorwaarts gedaan hebben.

Ad II. *Propagandamiddelen onder de tandheelkundigen.*

Hetgeen in het nummer van 15 Dec. hieromtrent gezegd wordt, kan ik slechts ten deele onderschrijven. Het is juist dat op vergaderingen van tandheelkundigen niet meer behoefte gesproken te worden over *het nut* van de oprichting van tandklinieken voor on- en minvermogenden en van het aanstellen van schooltandartsen van gemeente- of van rijkswegen; maar we zijn het volstrekt niet allen eens over de *wijze*, waarop propaganda voor dit doel moet gemaakt worden. Integendeel, omtrent dit punt bestaan zooveel hoofden zooveel zinnen. Op vergaderingen van tandheel-

kundigen moeten we dus wel degelijk deze kwestie bespreken en trachten eenheid te brengen in die verschillende meeningen. Verder is de belangstelling voor dit vraagstuk nog bij lange niet in voldoende mate gewekt bij onze collega's hier te lande. Wij moeten niet vergeten, dat per slot de beweging van de tandheelkundigen moet uitgaan. Zij moeten de publieke opinie wakker schudden en daarom moeten enkelen, die voor deze goede zaak iets meer voelen, beginnen met hunne vakgenooten op te wekken en geestdriftig te stemmen.

Getuigt het artikel van E. E. v. D. niet, dat ook hij die meening is toegedaan? Als hij werkelijk overtuigd was, dat de kwestie onder de vakgenooten voldoende besproken was, dan behoefde hij in een vaktijdschrift daarvoor geen plaatsruimte te vragen, noch anderen op te wekken, hunne meening omtrent propagandamiddelen in dit tijdschrift in te zenden.

Ad III. Opvoeding van de on- en minvermogenden om redelijk goede tandheelkundige hulp te verlangen.

Ook in dit opzicht is reeds veel gedaan. Ik herinner aan het werk der Rotterd. Tandh. Vereeniging en van de Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf. Door enkele leden van het Bestuur daartoe in staat gesteld, werd onder de kinderen der laagste klassen van de Gemeentescholen gratis uitgedeeld een tandborstel, een doosje tandpoeder en eene korte gebruiksaanwijzing.

Ik herinner voorts aan de vele poliklinieken van ziekenfondsen, waaraan tegenwoordig tandheelkundigen verbonden zijn, terwijl vroeger de gewone medicus tandheelkundige hulp verleende. Ik weet zeer goed, dat die Ziekenfondshulp nog uiterst gebrekkig en onvoldoende is, maar er wordt toch hier en daar gewerkt om het on- en minvermogene publiek op te voeden tot andere tandheelkundige hulp, dan uitsluitend extractie.

Het voornaamste wordt in dit opzicht dagelijks door

ons allen gedaan. Velen onzer hebben een afzonderlijk spreekuur voor on- en minvermogenden of zij, die dit niet hebben, zijn toch gewoonlijk bereid voor het dienstpersioneel hunner patienten of voor andere minvermogenden tegen een verlaagd tarief tandheelkundige hulp te verleenen.

Door al deze middelen is reeds veel bereikt. Terwijl er vroeger niet aan gedacht werd, dat eene dienstbode ook wel eens een tand moest laten vullen, komt zij er thans zelf om vragen, ja ziet menigeen reeds het voordeel in van stifttanden boven tanden met een plaat. Op dien weg moet krachtig worden voortgewerkt, ten einde het on- en minvermogende publiek meer en meer voor betere tandheelkundige hulp op te voeren. Daartoe kunnen de plaatselijke tandheelkundige Vereenigingen ook meewerken, door het gezamenlijk oprichten en in stand houden van poliklinieken. Evenwel moet men er zich van bewust zijn, dat dergelijke hulp slechts eene voorloopige is. Zoowel aan het Gemeentebestuur, dat zulk eene instelling eventueel zou willen steunen, als aan de contribueerende medeburgers, moet duidelijk kenbaar worden gemaakt, dat dergelijke hulp aan on- en minvermogenden slechts tijdelijk behoort te zijn, in afwachting tot behoorlijke regeling van gemeentewege. Wordt op dit punt niet de aandacht gevestigd, dan loopen wij groot gevaar, dat het Gemeentebestuur en het publiek meent, dat voldoende wordt voorzien in de behoefte aan tandheelkundige hulp en dat men de zaak dus kan laten rusten.

Ad IV. De meergegoeden trachten te overtuigen van de billijkheid en wenschelijkheid om tandheelkundige hulp aan on- en minvermogenden te doen verstrekken.

Hieromtrent herinner ik aan het werk der Nederl. Vereeniging tot Bestrijding van het Tandbederf.

De circulaires, waarin op het nut van tandheelkundige hulp werd gewezen en waarin toetreding tot de Vereeniging werd gevraagd, is in een aantal van 22000 exemplaren over ons land verspreid. Zij is toegezonden aan alle groote dag-

bladen en provinciale bladen, aan de genees- en tandheeskundige tijdschriften, aan alle geneeskundigen, aan alle tandartsen (die daarenboven 40 exemplaren ter verspreiding ontvingen), aan alle leden van de Vereeniging tot Bestrijding der Tuberculose, aan de Ministers en Ministers van Staat, leden van de 1ste Kamer, 2de Kamer en Provinciale Staten, autoriteiten van leger en vloot, burgemeesters, curatoren en professoren van de Universiteiten, rectoren van gymnasia, directeuren van H.B. Scholen, en aan de Ziekenfondsen.

Het resultaat van deze ruime verspreiding is, wat het aantal deelnemers betreft, dat de Vereeniging, het Bestuur inbegrepen, 130 leden telt. Voorwaar een bedroevend klein aantal, dat elk collega kan aansporen om te trachten nieuwe leden voor de Vereeniging te werven.

Eene Commissie uit het Bestuur der Vereeniging wendde zich in een persoonlijk onderhoud tot den wethouder van onderwijs in Rotterdam om de kwestie der tandheeskundige hulp aan on- en minvermogenen te bespreken.

Weldra zal vanwege de Vereeniging aan alle Gemeentebesturen in ons land kosteloos worden toegezonden een exemplaar van de schoolplaat, indertijd door de Rotterdamse Tandhk. Vereeniging uitgegeven, thans aan de Vereen. t. b. v. h. Tandbederf welwillend afgestaan. Daarbij zal het verzoek worden gedaan om de schoolplaat met bijbehorenden verklarenden tekst ten dienste der onderwijzers, op de scholen in te voeren.

De daartoe noodige exemplaren zullen tegen zeer geringen prijs door de Vereeniging worden verkrijgbaar gesteld.

Verder zal den 23sten Maart a.s. op de jaarvergadering der Vereeniging eene voordracht met lichtbeelden over schooltandklinieken worden gehouden door Prof. J e s s e n uit Straatsburg. Daartoe zullen worden uitgenoodigd de leden van den Gemeenteraad, de geneeskundigen, de onderwijzers en verdere belangstellenden. Prof. J e s s e n zal die voordracht ook in Amsterdam houden op Maandag 25 Maart.

Ad V. De overheid van Rijk en Gemeenten trachten te overtuigen, dat in tandheelkundige hulp aan on- en minvermogenen moet worden voorzien.

In dit opzicht is in ons land nog niet veel gedaan; maar toch wel iets. Ik wijs op het adres van de Amsterdamsche Tandheelkundige Vereeniging aan den Raad der Gemeente Amsterdam, inhoudende het verzoek tot oprichting van eene schooltandklinik en het verzoek tot geregeld onderzoek der schoolkinderen door tandheelkundigen; welk adres vergezeld was van verscheidene bijlagen, waaruit het nut en de noodzakelijkheid van voorziening in Tandheelkundige hulp werd aangetoond.

Verder op het bovengenoemde onderhoud van de Commissie uit de N. v. t. b. v. h. T. met den wethouder van onderwijz te Rotterdam en op het reeds sedert eenige maanden begonnen onderzoek door de leden van de Haagsche Tand- en Mondheelkundige Vereeniging ingesteld naar den toestand der gebitten van de kinderen der Gemeentescholen, welk onderzoek door Burgemeester en Wethouders is toegestaan. De bedoeling van dit onderzoek is natuurlijk, om een rapport aan den Raad der Gemeente 's Gravenhage omtrent dit onderzoek aan te bieden en aan te dringen op voorziening in dezen tak der volksgezondheid.

Ook de Besturen van Leger en Vloot moeten gewezen worden op het belang van de oprichting van schooltandklinieken. Algemeen wordt erkend, dat het verstrekken van behoorlijke tandheelkundige hulp aan de militairen op onoverkomelijke bezwaren stuit in verband met de verplichtingen van den dienst.

Indien dit juist is, dan is er slechts één uitweg om te zorgen, dat de dienstplichtigen goed verzorgde gebitten hebben en in hun dienst niet gestoord worden door tandziekten, n.l. met de verzorging van de tanden in de jeugd te beginnen. De verwoestingen van het gebit zullen dan uitblijven en minder tijdroovende behandelingen zullen dan

noodig zijn om de tijdens den militairen dienstitijd ontstane tandaandoeningen te verhelpen.

Ad VI. De Besturen der Ziekenfondsen en Poliklinieken trachten te overtuigen van de wenschelijkheid van het verstrekken van betere tandheekkundige hulp, dan die bestaande in het extraheeren der tanden.

Het is wederom de Rott. Tandhk. Vereeniging, die zich indertijd met eene uitgebreide circulaire tot die Besturen gewend heeft en ongetwijfeld wordt hier en daar ook door de Ziekenfondsen en Poliklinieken reeds wat betere tandheekkundige hulp verstrekt dan vroeger. Ik herinner aan het werk van de tandheekkundige afdeling van het Nut te 's Gravenhage, van wier werkzaamheid Bisseling ons in dit Tijdschrift een overzicht heeft gegeven.

Uit het voorgaande zien wij derhalve, dat er inderdaad in alle richtingen gewerkt wordt. Op de vraag, of wij op den goeden weg zijn, moet mijns inziens bevestigend geantwoord worden. Wij moeten op dien weg voortgaan en zoo mogelijk nog andere en krachtiger middelen aanwenden.

In het artikel van E. E. v. D. worden enkele goede wenken gegeven. Ook ik acht artikelen in de dagbladen en populaire voordrachten met lichtbeelden buitengewoon nuttig, en ik hoop, dat de stem van E. E. v. D. niet zal zijn die eens roependen in de woestijn; maar dat er collega's zullen opstaan, die hun tijd hiervoor ten beste geven. Zij verrichten er ongetwijfeld een nuttig werk medé en verdienen den dank der gemeenschap.

Zelf ben ik overtuigd, dat het allergrootste nut te verwachten is van den persoonlijken invloed van de Tandheekkundigen op de bevoegde autoriteiten en op philanthropen, die zich tot volkshygiëne in het algemeen voelen aangetrokken. Men moet dan echter goed beslagen ten ijs komen; zich zelf in de zaak ingewerkt hebben en een goed overdacht plan in groote trekken kunnen aanbevelen.

De grootste stoot aan de algemeene oprichting van schooltandklinieken zou gegeven worden, indien één onzer kon slagen om in één of ander centrum de eerste inrichting tot stand te brengen, met behulp van eene groote geldelijke bijdrage van een philanthroop en gemeentetoelage. Zoodra we dat in één der groote Gemeenten van ons land bereikt hebben, zullen de anderen van zelf volgen.

Zóó is het ook in Duitschland gegaan. Toevallig is daar in Straatsburg een man opgetreden, die met ijzeren wilskracht en onuitputtelijke volharding, met opoffering zijner eigen belangen, zijn leven wijdt aan de hygiëne van den mond en in het bijzonder aan de verzorging van de gebitten der schoolkinderen. Zoodra hij inzag, dat ter bereiking van zijn doel zijn geheele werkkraft noodig was, heeft hij zijn praktijk opgegeven en zich uitsluitend aan dit werk gewijd. Wij weten, dat Prof. J e s s e n zijn doel te Straatsburg bereikt heeft en eene modelinrichting van gemeentewege gesticht heeft.

Welnu, van daar uit heeft zich de beweging over Duitschland en thans over de geheele wereld verder verspreid.

Hetzelfde moeten we ook voor ons land trachten te bereiken. Helaas hebben we hier niet een man als Prof. J e s s e n, die zich geheel aan deze zaak kan wijden; maar wanneer ieder collega, die in mondhygiëne, in het bijzonder in tandheilkundige hulp aan on- en minvermogensden belang stelt, in zijne omgeving propaganda voor het goede doel maakt en voorbereidende stappen doet om tot de oprichting van een schooltandkliniek van gemeentewege te geraken, dan twijfel ik er niet aan, of onze wenschen zullen binnen niet al te langen tijd vervuld worden.

Natuurlijk is algemeene propaganda over het geheele land niet te verzuimen; want daardoor wordt de algemeene invoering reeds voorbereid. Laten we ons echter niet voorstellen, dat het Rijk die aangelegenheid zal regelen; de beweging zal langzamerhand van de ééne gemeente op de andere overspringen. Daarom, ik herhaal het, zullen per-

sonen en Vereenigingen, die zich de zaak aantrekken, hunne krachten in hoofdzaak in eene bepaalde Gemeente moeten concentreeren.

De Nederl. Vereen. t. b. v. h. Tandbederf tracht dit te Rotterdam te doen; de Haagsche Tand- en Mondheekkundige Vereeniging in den Haag, de Amsterd. Tandhk. Vereen. te Amsterdam en, naar ik hoop, in het verborgene, reeds hier en daar elders in ons land.

Moge op die wijze een edele wedstrijd ontstaan, aan welke Gemeente in Nederland de eer zal te beurt vallen, de eerste schooltandkliniek te hebben opgericht en daardoor den grooten stoot gegeven te hebben tot voorziening in dit waarlijk niet gering te achten volksbelang.

C. VAN DER HOEVEN.